

ŠKOLA I ZAJEDNICA

Prijedlog kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja u srednjoj školi

Listopad, 2021.

Centar za studije mira i konflikata Sveučilišta u Rijeci
Prva riječka hrvatska gimnazija
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

SADRŽAJ

A. OPIS NASTAVNOG PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA (ŠiZ)	3
B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA	4
C. KONCEPTUALNO ODREĐENJE PREDMETNOG KURIKULUMA NASTAVNOGA PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA	5
D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA.	13
E. POUČAVANJE I UČENJE U PREDMETU ŠKOLA I ZAJEDNICA	17
F. VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE U PREDMETU ŠKOLA I ZAJEDNICA	18

Prijedlog kurikuluma osmislili i izradili

Laura Angelovski

Bojana Ćulum Ilić

Helena De Karina

Karin Doolan

Zoran Grozdanov

Boris Jokić

Dražen Šimleša

Nebojša Zelič

A. OPIS NASTAVNOG PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA (ŠiZ)

Nastavni predmet *Škola i zajednica* (ŠiZ) pruža učenicima jedinstveno, inovativno i sadržajno odgojno-obrazovno iskustvo. Intenzivnom međusobnom suradnjom, uz moderaciju nastavnika i sudjelovanje predstavnika različitih organizacija, institucija i ustanova iz zajednice, učenici tijekom školske godine aktivno sudjeluju u strukturiranim aktivnostima poučavanja i učenja usmjerenih prepoznavanju, analiziranju i kritičkom promišljanju složenih uzroka i posljedica pojava i problema u svojoj lokalnoj zajednici. U demokratskom okružju poučavanja i učenja učenici predlažu i razmatraju moguća rješenja prepoznatih problema. Sve navedeno za ishod ima razvoj znanja, vještina i stavova, navika i ponašanja potrebnih za aktivno djelovanje u zajednici, jačanje osjećaja osobne i društvene odgovornosti i povezanosti, suosjećanja za probleme sugrađana te predanost unapređenju kvalitete života u zajednici. Iskustvom različitih aktivnosti u školi i zajednici učenici razvijaju osnovu za dugoročno konstruktivno djelovanje usmjereno osobnoj i društvenoj dobrobiti ljudi i prostora u kojem žive i odrastaju.

Predmet *Škola i zajednica* predviđen je za učenike 2. i 3. razreda gimnazijskih i strukovnih srednjoškolskih programa. Poučava se u opsegu od 70 sati godišnje. Odgojno-obrazovnim ciljevima i ishodima nadovezuje se

i upotpunjuje s međupredmetnom temom Građanski odgoj i obrazovanje kao i brojnim ishodima u kurikulumima nastavnih predmeta iz društveno-humanističkog područja poučavanja i učenja. Svojom otvorenošću i fleksibilnim pristupom poučavanju i učenju predmet podrazumijeva i suradnju s nastavnicima iz ostalih područja, poput umjetničkog, matematičkog i prirodoslovnog.

Predmet *Škola i zajednica* utemeljen je na pristupima aktivnog poučavanja i učenja. To su prije svega učenje zalaganjem u zajednici, projektno te istraživačko poučavanje i učenje. Korištenjem metoda suradničkoga i iskustvenoga učenja osigurava se demokratsko okružje u kojem učenici sami prepoznaju i analiziraju pojave važne za njihov život. Analizom pojava učenici zajednički identificiraju probleme vezane za pojave u zajednici te temeljem istraživanja i osobnog iskustva predlažu moguća rješenja problema u zajednici. Ovim pristupima demokratizira se proces poučavanja i učenja, a provedbom istraživanja i boravkom u okružju, u kojem se prepoznati problem odvija, učenici stječu cjelovito iskustvo aktivnog građanstva.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA

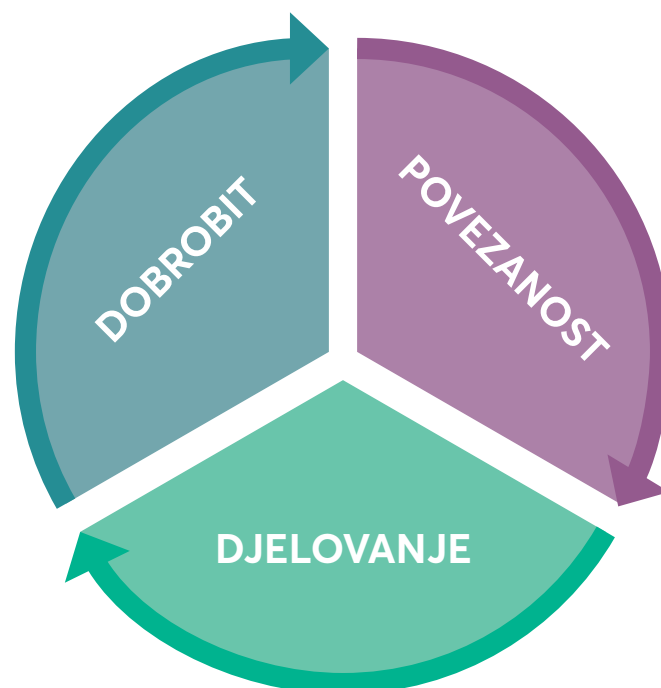
U predmetu Škola i zajednica učenici će:

- Usvojiti i razviti znanja, vještine i stavove potrebne za aktivno djelovanje u zajednici s ciljem osobne i društvene dobrobiti.
- Biti sposobni prepoznati pojave i probleme u svojoj zajednici i kritički promišljati njihove uzroke i posljedice.
- Primijeniti osnove znanstveno-istraživačkog pristupa s ciljem osmišljavanja i razrade rješenja prepoznatih pojava i problema u zajednici.
- Razviti spremnost za aktivno, odgovorno i inovativno djelovanje s ciljem pozitivnih i održivih društvenih promjena u svojim zajednicama temeljeno na kulturi mira i nenasilja, poštivanju demokratskih i ljudskih prava te razumijevanju političkih procesa i procesa donošenja odluka.
- Razviti socijalne i komunikacijske vještine, sposobnost empatije, solidarnosti i pripadnosti te uvažavanja i prihvaćanja različitosti potrebnih za odgovorno ponašanje prema sebi i drugima u zajednici.

C. KONCEPTUALNO ODREĐENJE PREDMETNOG KURIKULUMA NASTAVNOGA PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA

Predmet *Škola i zajednica* temelji se na postavci da je za ostvarivanje osobne i društvene dobrobiti kod učenika nužno razvijati znanja, vještine i stavove o važnosti povezanosti u zajednici i aktivnog djelovanja pojedinca.

U skladu s ovim određenjem u predmetu su određene sljedeće tri domene prikazane na Slici 1.

Slika 1. Domene u organizaciji predmeta ŠiZ¹

¹ Određenje domena u organizaciji predmeta ŠiZ naslanja se na rješenje iz Međupredmetne teme Održivi razvoj koja je izrađena u okviru Cjelovite kurikularne reforme.

Domene u osnovi predmeta *Škola i zajednica* opisane su u Tablici 1.

Tablica 1: Opis domena predmeta Građanski odgoj i obrazovanje

POVEZANOST

Domena Povezanost podrazumijeva da smo kao osobe jedinstveni i da su nam zagwarantirana sva naša osobna i ljudska prava te da su ona povezana s poštovanjem i prihvaćanjem jedinstvenosti i osobnih i ljudskih prava drugih osoba. U okviru ove domene mlade se osobe potiče da prihvaćaju i poštuju svoje tijelo i sebe kao osobu te da izbjegavaju negativne emocije prema samima sebi. Koliko je povezanost bliska samopoštovanju, isto je toliko bliska i razvijanju empatije, potrebi za suradnjom i međusobnim pomaganjem, solidarnosti i vrijednostima zajedničkog rada. Mlade osobe potiče se na povezivanje s vršnjacima i s osobama iz drugih generacija u lokalnoj zajednici. Cilj je povezivanja razvoj odnosa temeljenih na međusobnom poštovanju i uvažavanju različitosti, prihvaćanju drugačijih identiteta i stavova. Povezanost se odnosi i na naš planet kao cjelinu - ekosustav kojeg smo svi dio i u okviru kojeg preuzimamo odgovornost za našu budućnost.

DJELOVANJE

Domenom Djelovanje mlade se osobe potiče da prepoznaju i znanstvenim i drugim pristupima istraže pojave i probleme u lokalnoj zajednici i društvu. Potiče ih se na aktivan odnos prema tim pojavama i problemima s ciljem njihova objašnjenja i osmišljavanja prijedloga za njihovo rješavanje. Ovom se domenom mlade osobe potiče na aktivno sudjelovanje u pozitivnim društvenim promjenama. Učenje o načinima i potrebi aktivnog djelovanja u lokalnoj zajednici i društvu preduvjet je ostvarenja trajnog cilja predmeta, a to je stvaranje temelja za zajednicu utemeljenu na kulturi mira i nenasilja, poštovanju, brizi za okoliš te razumijevanju društvene aktivacije kao nužnog alata za napredak, utjecaj na političke procese i donošenje odluka. Na taj se način inovativno i suradnički djeluje na osobnu i društvenu dobrobit.

DOBROBIT

Domenom Dobrobit teži se postizanju osobne i društvene dobrobiti. Osobna dobrobit se ogleda u fizičkom i psihičkom zdravlju mlade osobe koja ima mogućnost izražavanja te znanja i vještine za objašnjavanje svojih stavova i uvjerenja. Domenom se poučava da je dobrobit vezana uz kvalitetne odnose u zajednici, kao i uz djelovanje za dobro drugih. Mlade osobe se poučava važnosti ostvarenja dobrobiti u svim područjima društva poput kulture i sporta, ekonomije i socijalnih prava, demokracije i ljudskih prava. Dobrobit je povezana s odnosom prema prirodnim resursima i životu u globalnim ekosustavima kojih smo dio. U konceptualizaciji domene ugrađena je ideja da dobrobit ne ostvaruju izolirani pojedinci, niti da ona dolazi sama po sebi, već da je za njezino puno ostvarenje potrebno aktivno djelovati u zajednici s drugima.

Navedene tri domene okvir su za aktivnosti odabira, istraživanja i predlaganja rješenja određenih pojava i problema u zajednici koje učenici samostalno identificiraju. Iste se uklapaju u 11 tematskih cjelina određenih predmetom *Škola i zajednica*.

U Tablici 2. prikazani su opisi pojedine tematske cjeline u okviru predmeta *Škola i zajednica*.

Tablica 2: Opis domena predmeta Građanski odgoj i obrazovanje

KULTURA I MEDIJI

Tema Kultura i mediji bavi se utjecajem kulture i medija na ponašanje, prosudbe i djelovanje ljudi. U ovoj se temi kritički razmatraju pitanja kulturne raznolikosti u zajednici, osobnih izbora kulturnih i umjetničkih stilova, nejednakosti pristupa kulturnim i umjetničkim sadržajima, slobode kulturnog i umjetničkog izražavanja. Obrađuju se i pitanja utjecaja medija i društvenih mreža na oblikovanje stavova i vrijednosti pojedinaca te formiranje javnog mnijenja. U okviru teme posebna je pozornost na pojavi medijskih manipulacija i „lažnih vijesti“, govoru mržnje i slobodi govora.

FIZIČKA AKTIVNOST I SPORT

U temi se obrađuju pitanja bavljenja fizičkim aktivnostima i sportom u zajednici. Kritički se propituje dostupnost prostora i sadržaja za bavljenje fizičkim aktivnostima i sportom. Obrađuju se i pitanja pozitivnog utjecaja fizičkih aktivnosti na tjelesno i mentalno zdravlje. Osim toga, tematizira se i uloga pretjerane kompetitivnosti, ovisnosti i drugih negativnih aspekata intenzivnog bavljenja fizičkim aktivnostima i sportom. U temi se obrađuje i pitanje identiteta povezanog s bavljenjem fizičkim aktivnostima te praćenjem sporta i sportskih momčadi. Također, otvara se pitanje utjecaja medija na promociju fizičkih i sportskih aktivnosti.

ZDRAVLJE

Tema Zdravlje uključuje različite aspekte zdravstvene zaštite i skrbi u zajednici. U temi se razmatraju problemi neadekvatnog pristupa zdravstvenoj zaštiti, usvajanja nezdravih stavova, navika i ponašanja (primjerice, poremećaji u prehrani i ovisnosti), kao i društveno-ekonomski uzroci tih problema. Temom se obrađuje utjecaj društvenih medija na različite aspekte zdravlja. Osim toga, naglasak je na osobama s invaliditetom, teškoćama u razvoju, kroničnim i autoimunim bolestima te temama koje senzibiliziraju zajednicu u odnosu na tu skupinu ljudi s ciljem smanjivanja njihove društvene stigmatizacije i diskriminacije. Ovom se temom ističe važnost mjera zdravstvene zaštite te razvijaju vještine odgovornog ponašanja za očuvanje i unapređenje tjelesnog i mentalnog zdravlja pojedinca, kao i brige za druge članove zajednice.

DEMOKRACIJA I CIVILNO DRUŠTVO

U ovoj se temi učenici upoznaju s demokracijom kao skupom vrijednosti, procedurama donošenja odluka i načinom života u zajednici. U temi se propituju i unapređuju vještine sudjelovanja u procesima odlučivanja, kao i vještine aktivnog djelovanja i uključivanja u rješavanje problema u zajednici. U sklopu toga istražuje se sektor civilnog društva u lokalnoj zajednici te prednosti postojanja inicijativa i organizacija civilnog društva, ali i ograničenja njihovog rada te dometa djelovanja. Također, učenici se upoznaju s načinima financiranja civilnog sektora i njegovim odnosom s institucijama vlasti. Propituju se oblici i doseg uključenja pojedinca u donošenje odluka, od škole do grada, te upoznaju postojeći alati participacije, od prosvjeda do referendum, kao i uloga novih tehnologija u poticanju participacije. Također, u fokusu je otvorenost lokalne uprave što uključuje pitanje transparentnosti i prava na pristup informacijama.

MIGRACIJE

Ova tema obuhvaća migracije kao trajni fenomen kojim su oblikovani mnogi gradovi i prostori. Migracije se shvaćaju široko i uključuju različite oblike migracija, od migracija i mobilnosti radi obrazovanja i rada do onih uvjetovanih klimatskim nepogodama i političkim okolnostima. Migracije obuhvaćaju pitanja kulturnog pluralizma, tradicionalizma i osobnog razvoja u susretu s drugim kulturama. U okviru teme naglasak je stavljen na utjecaj migracija na zajednicu te na uočavanje teškoća i prednosti koje one donose. Tema kritički propituje i istražuje razliku između kulturne asimilacije i integracije.

URBANIZAM I STANOVANJE

Tema Urbanizam i stanovanje kritički propituje i istražuje odnos prostornog planiranja i kvalitete života građana, uključujući moguće prepreke koje takvo planiranje može predstavljati određenim skupinama. U ovoj se temi razmatraju pitanja poput dostupnosti i kvalitete javnih prostora, javnog prijevoza te kvalitete i dostupnosti stanovanja. Tema stanovanja uključuje uočavanje procesa koji otežavaju pristup adekvatnom i dostupnom stanovanju (visoke cijene najмова, kratkoročno iznajmljivanje i podstanarska prava...) što dovodi do isticanja problema ravnomjernog razvoja gradskih četvrti, getoizacije i gentrifikacije.

DRUŠTVENA JEDNAKOST

U okviru ove teme razmatraju se različiti aspekti društvenih nejednakosti. To, primjerice, uključuje dohodovne nejednakosti, dugotrajno siromaštvo te nejednakosti koje su vezane uz rodni identitet, etnicitet ili pak seksualnu orijentaciju.

U temi je naglasak na različitim manifestacijama i posljedicama nejednakosti u lokalnom kontekstu, njihovoj međusobnoj povezanosti i mehanizmima koji stvaraju i učvršćuju nejednakosti, od ekonomskog i obrazovnog sustava preko kulture do društvenih normi i vrijednosti. Istovremeno, povijesnim pregledom i analizom identificiraju se područja u kojima je došlo do napretka, s ciljem izdvajanja inicijativa i procesa usmjerenih prema ostvarivanju pravednijeg društva.

GENERACIJE

Tema Generacije kritički propituje i istražuje odnose, stavove i vrijednosti između različitih generacija unutar obitelji, lokalne zajednice i šireg društvenog konteksta. Jedan od načina promišljanja ove teme je kroz prizmu dobnih nejednakosti i međugeneracijske solidarnosti. Tema je usmjerena na probleme digitalnog jaza između starije i mlađe generacije, generacijske odgovornosti za klimatske promjene, utjecaja katastrofa na različite generacije, demografskog starenja i dugoročnih posljedica koje takvi fenomeni imaju za zajednicu. Temom se pokriva i pitanje socijalne isključenosti u kontekstu dostupnosti različitih sadržaja za osobe starije dobi i mlade, od dostupnih domova za osobe starije dobi do klubova za mlade. Razmatra se i problematika diskriminacije starijih, ali i omalovažavanja mladih od obiteljske sredine do šire zajednice.

EKONOMIJA

Tema Ekonomija pruža učenicima uvid u procese stvaranja i raspodjele dobara, objašnjavajući funkcioniranje poduzetništva i gospodarske djelatnosti kojima se stvaraju nove vrijednosti. Temom se kod učenika razvijaju ekonomska i financijska pismenost te potiče odgovorno upravljanje novcem. Tema promiče inovativan i poduzetan pristup praktičnim društvenim problemima i potiče kritičko sagledavanje uloge tržišta i države u pružanju dobara i usluga te osiguranju radničkih prava. Učenike se potiče na razumijevanje razlike između ekonomskog rasta i razvoja te im se predstavljaju indikatori koji mjere doprinos ekonomije i poduzetničkih aktivnosti održivom razvoju i kvaliteti života u lokalnoj zajednici. Učenike se upoznaje s drugačijim ili novim ekonomskim modelima koji potiču društvenu pravednost, solidarnost i otpornost te odgovornost prema prirodnim resursima i ekosustavima.

OKOLIŠ

Tema Okoliš bavi se odnosom čovjeka i okoliša, oblicima utjecaja čovjekova načina života na okoliš, kao i međuovisnostima unutar ekosustava. Problemi zagađenja i degradacije okoliša dobili su posebnu važnost s klimatskim promjenama i smanjenjem bioraznolikosti, ali i sa sve snažnijim razvojem politika i ekonomskih modela koje žele odnos čovjeka i okoliša učiniti održivim. Tema kritički propituje i istražuje povezanost okoliša s utjecajem ekonomije i načinima na koja se naša društva razvijaju. Posebna pozornost se posvećuje praktičnom radu i društvenom angažmanu u zajednici vezanom uz odgovorno korištenje prirodnih resursa i energije, lokalno proizvedene hrane te postupanje s otpadom i recikliranje. Na taj način učenici razvijaju znanja i vještine za aktivan odnos prema okolišu u lokalnoj zajednici pri čemu postaju nositelji kreativnih i inovativnih ideja za unapređenje stanja u okolišu.

OSOBNЕ SLOBODE I LJUDSKA PRAVA

Tema prikazuje značaj osobnih sloboda za razvoj svakog pojedinca i življenje dobrog života u skladu s vrijednostima i idejama koje pojedinac smatra važnima, uvažavajući ista prava i slobode drugih. Učenici razmatraju važnost koju ljudska i građanska prava imaju u zaštiti ovih sloboda, u očuvanju dostojanstva pojedinca kao ljudskog bića, ali i u razvoju demokratskog društva. Učenici se upoznaju s instrumentima i mehanizmima zaštite ljudskih prava i analiziraju primjere njihova kršenja. Tema se bavi društvenim problemima, razinom solidarnosti i senzibiliteta za dobrobit drugih građana, svim oblicima ravnopravnosti te osnaživanjem učenika za aktivno djelovanje prema zaštiti ljudskih prava i promicanju kulture različitosti.

Odnos domena i tematskih cjelina u predmetu prikazan je na Slici 2.

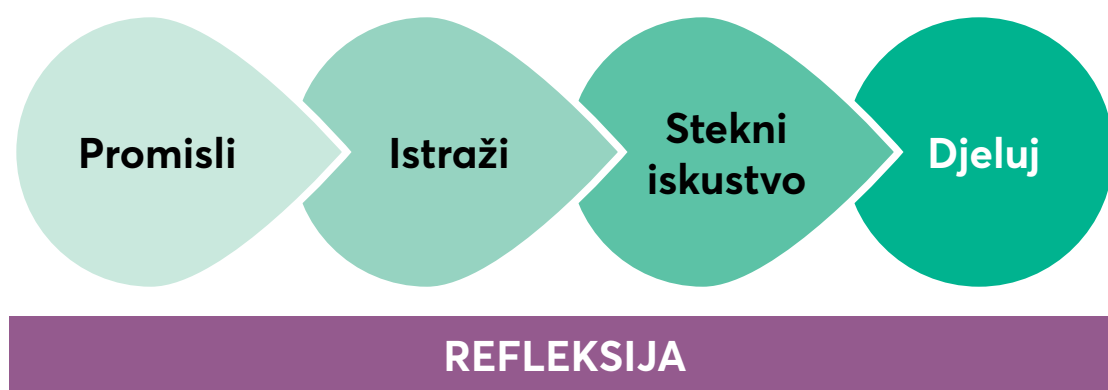

Slika 2. Povezanost domena i tematskih cjelina u predmetu Škola i zajednica

Treći element koji konceptualno određuje predmet **Škola i zajednica** je proces poučavanja i učenja.

On počinje identificiranjem problema vezanog uz određenu pojavu u zajednici koji pripada jednoj tematskoj cjelini nakon čega slijedi proces koji se sastoji od pet povezanih koraka prikazanih na Slici 3.

Slika 3. Proces poučavanja i učenja u predmetu Škola i zajednica

Promisli

Ova faza započinje razgovorom o pojavama u zajednici iz učeničke sfere interesa. Pojave, koje su predmet razgovora, povezuju se s krovnim tematskim cjelinama u predmetu. Odabire se jedna pojava kojom će se učenici baviti tijekom poučavanja i učenja u predmetu **Škola i zajednica**. Zatim se promišljaju i predstavljaju različita stajališta o toj pojavi. Uz nastavnike škole tome mogu doprinijeti i gostujuća predavanja vanjskih aktera iz zajednice. Faza završava usuglašenim formuliranjem jednog problema vezanog uz pojavu u zajednici koji je u sljedećim fazama moguće istražiti i iskustveno doživjeti.

Istraži

Prvi korak ove faze čini upoznavanje s osnovama istraživačke metodologije u društvenim i humanističkim znanostima. Slijedi identifikacija relevantnih aktera povezanih s odabranim problemom istraživanja, postavljaju se istraživačka pitanja, odabiru istraživačke metode i uzorak relevantan za istraživanje odabranog problema. O prijedlogu nacрта istraživanja raspravlja se sa stručnjacima iz područja istraživačke metodologije. Finalizira se istraživački instrument te provodi istraživanje manjeg opsega, analiziraju prikupljeni podaci i predstavljaju ključni rezultati. Uz ekspertizu odgojno-obrazovnih radnika u školi u ovoj je fazi moguće uključiti i ekspertizu stručnjaka iz područja metodologije istraživanja.

Stekni iskustvo

U ovoj se fazi u zajednici identificiraju mjesta odvijanja i/ili rješavanja odabranog problema, a u kojima je, s obzirom na uvjete, ostvariv boravak učenika s ciljem njihova iskustvenog učenja. Učenici posjećuju različite organizacije i/ili institucije gdje stječu iskustva vezana uz rješavanje problema te se upoznaju s relevantnim akterima i/ili korisnicima usluga i manifestacijama tog problema u lokalnoj zajednici.

Djeluj

U ovoj se fazi temeljem provedenog istraživanja i stečenog iskustva predlažu moguća rješenja kojima bi se odabrani problem u zajednici mogao riješiti. Raspravljaju se mogući pozitivni i negativni aspekti rješenja.

Refleksija

Ova faza pretpostavlja pogled unatrag i unaprijed. Pogled unatrag podrazumijeva refleksiju o cjelokupnom procesu. Učenici se u razgovoru osvrću na proces učenja, proživljeno iskustvo te promjene u odnosu i stavovima prema istraživanom problemu. Pogled unaprijed podrazumijeva razgovor s učenicima o njihovoj spremnosti na djelovanje u lokalnoj zajednici s ciljem doprinosa pozitivnim društvenim promjenama.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI PREDMETA ŠKOLA I ZAJEDNICA

Odgojno-obrazovni ishodi u predmetu *Škola i zajednica* određeni su konceptualizacijom predmeta. U njihovoj se osnovi nalazi domensko određenje predmeta (POVEZANOST, AKTIVNOST, DOBROBIT) i proces poučavanja i učenja (pet povezanih koraka).

Ishodi su slijedom odabira učenika primjenjivi za svaku pojedinu tematsku cjelinu. Predmet sadrži pet odgojno-obrazovnih ishoda koji su detaljno razrađeni uz preporuke za njihovo uspješno ostvarivanje. Ishodi predmeta su:

UČENIK NA KRAJU PROCESA UČENJA I POUČAVANJA U PREDMETU ŠIZ:

**RAZUMIJE SLOŽENOST POJAVA KOJE
UTJEČU NA DOBROBIT U ZAJEDNICI**

**SPOSOBAN JE ISTRAŽITI PROBLEM
VEZAN ZA POJAVE U ZAJEDNICI**

**IMA ISKUSTVO UČENJA NA MJESTIMA
GDJE SE PROBLEM VEZAN ZA POJAVU
U ZAJEDNICI ODVIJA ILI RJEŠAVA**

**SPOSOBAN JE OSMISLITI RAZLIČITE PRISTUPE
RJEŠAVANJU PROBLEMA, VEZANOG ZA POJAVU U
ZAJEDNICI, KOJI POZITIVNO UTJEČU NA DOBROBIT**

**ISKAZUJE SPREMNOST NA DJELOVANJE S CILJEM
POZITIVNIH I ODRŽIVIH PROMJENA U ZAJEDNICI**

ODGOJNO OBRAZOVNI ISHOD:

UČENIK RAZUMIJE SLOŽENOST POJAVA KOJE UTJEČU NA DOBROBIT U ZAJEDNICI

RAZRADA ISHODA:

Učenik:

- Prepoznaje pojave koje utječu na dobrobit u zajednici.
- Posjeduje znanja nužna za razumijevanje pojava koje utječu na dobrobit u zajednici.
- Uočava uzroke i posljedice pojava koje utječu na dobrobit u zajednici.
- Uočava postojanje različitih, pa i sukobljenih, perspektiva vezanih uz pojave koje utječu na dobrobit u zajednici.
- Formulira problem vezan za pojavu u zajednici.

PREPORUKA ZA OSTVARIVANJE ISHODA:

Razgovor o pojavama u zajednici koje su u području interesa učenika. Povezivanje pojava s temama u predmetu ŠIZ. Izbor tematske cjeline raspravom. Pozivanje aktera iz zajednice koji se bave određenom tematskom cjelinom s različitih stajališta (npr. akademska zajednica, civilni sektor, lokalna samouprava, vjerske zajednice). Zajedničko formuliranje jednog ili više problema.

ODGOJNO OBRAZOVNI ISHOD:

UČENIK JE SPOSOBAN ISTRAŽITI PROBLEM VEZAN ZA POJAVE U ZAJEDNICI

RAZRADA ISHODA:

Učenik:

- Primjenjuje osnove znanstveno-istraživačkog pristupa u društvenim i humanističkim znanostima.
- Sposoban je sustavno prikupiti podatke i materijale o problemu u zajednici.
- Sposoban je analizirati prikupljene podatke i materijale o problemu u zajednici.

PREPORUKA ZA OSTVARIVANJE ISHODA:

Uvodno izlaganje o osnovama znanstveno-istraživačkog pristupa u društvenim znanostima korištenjem materijala o kvantitativnom i kvalitativnom pristupu (anketa/upitnik, intervju, fokus grupa, analiza sekundarnih izvora/baza podataka/povijesnih izvora). Gostovanje stručnjaka koji imaju iskustva s provedbom istraživanja. Određivanje uzorka. Elaboracija postupaka provedbe istraživanja i izrade instrumenata.

ODGOJNO OBRAZOVNI ISHOD:

UČENIK IMA ISKUSTVO UČENJA NA MJESTIMA GDJE SE PROBLEM VEZAN ZA POJAVU U ZAJEDNICI ODVIJA ILI RJEŠAVA

RAZRADA ISHODA:

Učenik:

- Prepoznaje uloge različitih aktera povezanih s problemom u zajednici i opisuje dosege njihova djelovanja.
- Slijedom iskustvenog učenja objašnjava odnose različitih aktera povezanih s problemom u zajednici.
- Kritički se osvrće na načine odgovora na problem u zajednici.

PREPORUKA ZA OSTVARIVANJE ISHODA:

Učenici borave na mjestima u zajednici gdje se prepoznati problemi odvijaju ili rješavaju. Na tim mjestima stječu izravno iskustvo te sustavno bilježe procese i aktivnosti aktera povezanih s problemom.

ODGOJNO OBRAZOVNI ISHOD:

UČENIK JE SPOSOBAN OSMISLITI RAZLIČITE PRISTUPE RJEŠAVANJU PROBLEMA VEZANOG ZA POJAVU U ZAJEDNICI KOJI POZITIVNO UTJEČU NA DOBROBIT

RAZRADA ISHODA:

Učenik:

- Temeljem provedenog istraživanja i iskustva učenja kritički se osvrće prema prvotno postavljenoj formulaciji problema vezanog za pojavu u zajednici.
- Osmišljava pristupe rješavanju problema vezanog za pojavu u zajednici.
- Argumentirano obrazlaže kako predloženi pristupi rješavanju problema pozitivno utječu na dobrobit u zajednici.

PREPORUKA ZA OSTVARIVANJE ISHODA:

Učenici temeljem rezultata provedenog istraživanja, iskustvenog učenja i bilježaka o procesima i akterima, u manjim skupinama, osmišljavaju i formuliraju moguće pristupe rješavanju problema vezanog za pojavu u zajednici. Predstavljaju moguće pristupe rješavanju problema, a nakon toga slijedi grupna rasprava.

ODGOJNO OBRAZOVNI ISHOD:

UČENIK ISKAZUJE SPREMNOST NA DJELOVANJE S CILJEM POZITIVNIH I ODRŽIVIH PROMJENA U ZAJEDNICI

RAZRADA ISHODA:

Učenik:

- Ima razvijenu pozitivnu sliku o mogućnostima djelovanja pojedinca u zajednici.
- Razumije složenost političkih procesa i procesa donošenja odluka vezanih za pojave u zajednici.
- Spreman je zagovarati osobne vrijednosne perspektive vezane za pojave u zajednici uz razvijenu svijest o potrebi iznalaženja kompromisa s drugačijim perspektivama.
- Ima razvijenu sposobnost empatije, solidarnosti i poštovanja različitosti kao osnove odgovornog ponašanja prema sebi, drugima i zajednici temeljeno na ljudskim pravima, kulturi mira i nenasilja te poštovanju prirode i očuvanju okoliša.

E. POUČAVANJE I UČENJE U PREDMETU ŠKOLA I ZAJEDNICA

Nastavni predmet *Škola i zajednica* utemeljen je na pristupima aktivnog poučavanja i učenja. To su prije svega učenje zalaganjem u zajednici, projektno te istraživačko poučavanje i učenje. Korištenjem metoda suradničkoga i iskustvenoga učenja namjera je osigurati okružje u kojem učenici sami prepoznaju i analiziraju pojave od interesa za njihov život. Analizom pojava oni zajednički identificiraju probleme vezane za pojave u zajednici te temeljem istraživanja i osobnog iskustva predlažu moguća rješenja problema u zajednici. Korištenjem ovih pristupa demokratizira se proces poučavanja i učenja, a provedbom istraživanja i boravkom u okruženju u kojem se prepoznati problem vezan za pojavu u zajednici odvija, učenici stječu cjelovito iskustvo aktivnog građanstva.

Sve navedene strategije i metode pretpostavljaju aktivno sudjelovanje učenika u svim fazama te poticanje suradnje i umrežavanja s ciljem ostvarivanja bogatijih i smislenijih platformi za iskustveno učenje trajnije prirode. To se prije svega odnosi na otvorenost za suradnju s različitim dionicima/akterima u zajednici (npr. roditelji, organizacije civilnog društva, sveučilište, jedinice lokalne samouprave, muzeji, bolnice i dr.). Osim navedenoga, sve pristupe u predmetu obilježava i poticanje kritičkog razmišljanja i učenja rješavanjem problema te vođena refleksija/promišljanje učenika o naučenom. U predmetu nastavnik primarno zauzima ulogu moderatora.

F. VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE U PREDMETU ŠKOLA I ZAJEDNICA

Vrednovanje, ocjenjivanje i izvješćivanje o razini usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu *Škola i zajednica* temelji se na načelu usmjerenosti na učenje te je sastavni dio poučavanja i učenja. Iz navedenoga slijedi da se vrednovanje i poučavanje zajedno i istovremeno osmišljavaju i planiraju. Sve informacije koje učitelj prikuplja o učenju i rezultatima učenika postaju osnova za planiranje poučavanja i učenja te praćenje učeničkog napretka. Vrednovanje u predmetu rezultira jasnim, specifičnim, pravovremenim i konstruktivnim povratnim informacijama koje učenicima pomažu u daljnjem učenju i motiviraju ih za rad. U pojedinim koracima procesa poučavanja i učenja inzistira se na učeniku kao glavnom akteru procesa učenja i vrednovanja te na razvoju metakognicije i samoregulacije, odnosno vještina samovrednovanja vlastitog procesa učenja. Vrednovanje usvojenosti ishoda ne usmjerava se samo na procjenjivanje usvojenosti znanja već i na razvijenost vještina, vrijednosti i stavova koji su definirani odgojno-obrazovnim ishodima. Jasnom i pravodobnom izmjenom informacija između učenika i nastavnika o sadržajima, postupcima,

kriterijima i rezultatima vrednovanja usuglašavaju se njihova očekivanja i postiže dijeljeno razumijevanje zahtjeva koji se postavljaju pred učenike.²

Slijedom prirode predmeta i njegovog dominantnog određenja ka korištenju aktivnih strategija poučavanja i učenja u predmetu se posebno potiče formativno vrednovanje, odnosno vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje. U tom smislu bit će izrađene rubrike za procesno praćenje ostvarivanja pojedinih odgojno-obrazovnih ishoda (koje prate korake u procesu poučavanja i učenja). Navedene rubrike predstavljaju matricu u kojoj se aktivnosti određenog koraka/zadatka procjenjuju na skali iznimno – u skladu s očekivanjima – potrebno poboljšanje. Svaka od navedenih kombinacija bit će opisana u terminima izvedbe učenika. Sklop svih matrica poslužit će kao osnova za određivanje zaključne ocjene u predmetu. U tu zaključnu ocjenu će, slijedom projektne prirode predmeta, biti uključena i procjena završnog rada grupe učenika te prezentacije istoga. Osim navedenoga u predmetu će se za svaki od koraka u procesu učenja i poučavanja bilježiti i razvoj sljedećih elemenata:

² Ovaj dio kurikuluma nastavnog predmeta *Škola i zajednica* značajno se oslanja na načela Vrednovanja i ocjenjivanja iz Okvira nacionalnog kurikuluma izrađenog u okviru Cjelovite kurikularne reforme 2015. godine. Dokument nije javno objavljen.

1. ODGOVORNOST -

ispunjava svoje obveze i izvršava zadatke, zadaće i radove u skladu s dogovorom, poštuje rokove, preuzima odgovornost za vlastito učenje i ponašanje u školskom okruženju, ulaže trud i ustrajava u učenju i radu.

**2. SAMOSTALNOST I
SAMOINICIJATIVNOST -**

samostalno uči, rješava zadatke i izvršava aktivnosti, ispunjava obveze uz minimalne poticaje nastavnika, koristi vrijeme na satu za rad i učenje, planira, prati i regulira vlastito učenje.

3. KOMUNIKACIJA I SURADNJA -

uspješno komunicira i surađuje s drugim učenicima i nastavnicima.

Zaključna ocjena u predmetu kombinacija je navedenih triju elementa.